

EL MANUSCRIT BÍBLIC CATALÀ DE LA COLOMBINA DE SEVILLA

Josep PERARNAU I ESPELT

Durant tot aquest segle, el volum manuscrit de la Biblioteca Capítular y Colombina de Sevilla, que ara porta la signatura de 7-7-6, ha concentrat entorn seu l'atenció d'autors diversos: Joaquim Miret i Sans¹, Enric Moliné i Brasés², Jaume Massó i Torrents³ i Joan Coromines i Vignaux⁴, entre d'altres⁵,

---

1. Joaquim MIRET I SANS, *Notes biografiques d'en Pere Salvatge y Fr. Romeu Sa Bruguera ab mostres de la Biblia catalana rimada de la XIII^a centúria*, dins *Congrés d'Història de la Corona d'Aragó dedicat al rey en Jaume I y a la seva època*. Primera Part, Barcelona, 1909, pp. 147-171; cal afegir-hi la *Adicion a la memoria Notes biografiques d'en Pere Salvatge y Fray Romeu Sa Bruguera*. *Ibid.*, Segona Part, pp. 1169-1170 (cal tenir present que el text dels salms 97-100 no és el del manuscrit de Sevilla, sinó el del *Saltiri* de Paris, Bibliothèque Nationale, ms. fr. 2433; en el primer títol transcriu els versos de la dedicatòria i els *De la creació del món* (p. 155) i tots els corresponents al *Llibre de Tobies* (pp. 156-169) i tres salms, I, XXVI i XXXVIII (pp. 169-170). Set anys després donaria *El Llibre de Daniel de la Bíblia catalana rimada de Sevilla*, dins *Revue hispanique* XXXVI (1916) 4-62.

2. Ernest MOLINÉ I BRASÉS, *Llegendes rimades de la Bíblia de Sevilla*, dins *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* V (1909-1910) 394-411: transcriu els versos de la part relativa a Judas, sota els epígrafs següents: *De judes escarioth* (pp. 395-399), *De Pilat* (pp. 399-403), *De Vespasià* (pp. 403-406) i *Dels diners* (pp. 407-409). Les pp. 409-411 ofereixen un glossari.

3. Jaume MASSÓ I TORRENTS, *Repertori de l'antiga literatura catalana. La poesia*, Vol. I, Barcelona, Editorial Alpha, 1932, pp. 357-361, particularment interessant per les informacions bibliogràfiques anteriors, de Jaume VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España. Viage a Mallorca*, i de Josep M. BOVER, *Varones ilustres de Mallorca i Biblioteca de escritores baleares*.

4. Joan COROMINES I VIGNAUX, *The old catalan rhynded legends of the Sevilla Bible*, dins *Hispanic Review* XXVII (1959) 361-384; reproduït en català dins: *Les llegendes rimades de la Bíblia de Sevilla. Text crític*, dins *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona, Club editor, 1983, pp. 217-245; reproduceix, corregit, el text publicat per Enric Moliné i Brasés; també hi afegeix *Glossari* (pp. 242-245).

5. Per força se n'hagueren d'ocupar les històries de la literatura catalana; valgui, a tall d'exemple, la de Martí DE RIQUER, *Història de la literatura catalana. Part antiga*. Volum II^a, Barcelona, Editorial Ariel, 1984, pp. 297-301; la p. 298 és dedicada a reproduir fotogràficament una

l'han fet objecte dels seus estudis i n'han publicat dos fragments considerables i d'altres de menors.⁶

Les pàgines següents van per un altre camí, car llur objectiu no és estudiar el text, sinó el volum en ell mateix, proporcionant un estudi analític del llibre en la seva materialitat que, sigui dit amb tot el respecte envers els predecessors, hauria hagut d'ésser el primer pas de la feina; ahora permetrà d'evitar certes inexactituds que començaven d'esmunyir-se en parlar-ne. Seguiré en aquesta descripció l'esquema que, tenint en compte la línia metodològica proposada per mi i sobretot les ensenyances de la «Scuola Vaticana di Paleografia», ha elaborat el prof. Dr. Jaume Mensa i Valls.⁷ Al final, afegiré als fragments ja publicats els tres evangèlics (ff. 200a-201a), els quatre darrers salms (f. 228b-d); i les llegendes bíbliques rimades corresponents al llibre de *Daniel* (ff. 80b-81a), que porten els epígrafs següents: *De la quarta [bèstia] que era, segons los jueus, porch senglar, De anticrist, Del antich de dies, Del regne de Roma, De anticrist e del seu poder, De helias e de enoch, Del dia del judici.*

DESCRIPCIÓ DEL MANUSCRIT

(Localització del volum): Sevilla, Biblioteca Capitular y Colombina, ms. 7-7-6 (olim N. 15; i en el fol. 0^r: «L. J. Tab. 136, N° 75»)

I. (Enquadernació)

1. (Cobertes):

a) (Mides): 236 x 311.

b) (Material): pergamí blanquinós recobrint cartó; diria que és l'original, netejat i acoblat a la nova enquadernació (hi ha un séc en les vores inferior i superior que assenyalava la diferència [màxima de 5 mm] entre la longitud de la superfície anterior i la de l'actual).

c) (Indicacions escrites): coberta i contracoberta en blanc.

d) (Elements decoratius): no n'hi ha; només hi ha un fragment de franja de pell del relligat en cada un dels dos angles més pròxims al llom tant de la coberta com de la contracoberta.

2. (Llom):

---

de les de Sevilla, corresponent al *Llibre quart dels reis*, amb transcripció d'alguns dels seus versos al peu de la pàgina.

6. En les notes anteriors consten els fragments considerables publicats i en les 1 i 4 els menors.

7. Han estat publicades dins *Arxiu de Textos Catalans Antics XVII* (1998) 296-298, en nota preliminar a l'estudi de Jaume DE PUIG I OLIVER, *Manuscrits eimericians de la Biblioteca Capitular i Colombina de Sevilla provinents de Girona.*

a) (Tipus, tècnica i nombre de relligadures): el llom no permet d'endevinar res del relligat; de més a més, el volum ha estat renovat i el relligat també.

b) (Descripció de les seccions): no hi ha seccions; el llom és ben llis i sembla que ho ha estat sempre, car no hi ha mostres que mai hagi tingut separacions; al capdamunt, restes d'una signatura antiga: «N. 15»; «Biblia sacra» escrit de dalt a baix del llom.

3. (Altres elements):

a) (Folis de protecció i de guarda): dos fulls doblegats de protecció tant entre la coberta com la contracoberta i el cos del volum; la primera part del primer i la segona del segon recobreixen la cara interior de la portada o de la contraportada; en el que recobreix la cara interior de la portada, una etiqueta recorda que el volum fou donat per D. Fernando Colón; en el foli de guarda, *recto*, anterior al foli primer, hi ha la signatura actual.

b) (Tancadors): dues tires de pergamí que surten del tall de la coberta i altres dues de la contracoberta, destinades a lligar el volum.

4. (Conclusió): l'enquadrernació actual és resultat d'una restauració realitzada en la mateixa biblioteca, certs elements obliguen a preguntar-se si l'anterior era la primitiva.

Hi ha numeració actual unitària amb xifres aràbigues en llapis, que compta 228 folis; n'hi ha una d'anterior, amb xifres romanes en rúbrica que, tot i començar en el foli 2, al final té el mateix nombre de folis perquè del foli LXVII salta al LXVIII, unificant-se així ambdues foliacions a partir d'aquest foli.

II. (*Cos del volum*)

1. (Composició material): el cos actual del volum és clarament factici, car amb tota certesa el primer foli és afegit, encara que en aquest moment, com a conseqüència de la recent restauració, podria semblar que pertany al primer plec del volum; però la constatació de les filigranes existents demostra que no, car no té filigrana ni aquest foli ni l'actual foli 12 (XI), que seria el que li correspondria en el plec (si aquests dos folis formessin part d'un únic full, un dels dos hauria de tenir filigrana); ho confirma la textura del paper, que en el foli primer és completament llisa i en els restants del plec i del volum té un verjurat visible a simple vista.

2. (Matèria) Paper.

3. No és palimpsest.

4. (Folis) III + 1 + 228 + III.

5. (Dimensions) 225 x 298 mm.

6. (Plecs) Ara el volum és constituït d'un foli inicial escadusser i de dinou plecs (inicialment en tenia almenys vint), de sis fulls doblegats cada un (dotze folis), exceptuat el primer que té 5/6, mancant-li el primer foli o primera meitat del full més extern del plec primer.

El foli inicial en devia tenir un almenys de precedent, car comença amb un índex corresponent al f. XXXXII. El relligat és senzill al centre de cada plec; hi ha reclam al final de cada un, àdhuc del darrer, detall que demostra que almenys era previst i, segurament, devia existir, un altre quadern, del qual no puc afirmar si era o no el darrer. El lligat actual és amb cordill prim, al centre del quadern; abans de la restauració hi havia un reforç al mig del plec, que ha deixat marca, però no puc saber de què era: vitel·la, pergami, paper?

Els plecs són els següents (folis i reclam):

1. Ff. 1-12 (0 i I-XI): Don és lo rey
2. Ff. 13-24 (XII-XXIII): e ydoles lurs
3. Ff. 25-36 (XXIII-XXXV): car prenien dons
4. Ff. 37-48 (XXXVI-XXXVII): e gran festa
5. Ff. 49-60 (XXXVIII-LVIII): perquè lo Regne
6. Ff. 61-72 (LX-LXXII): vaylo baysar
7. Ff. 73-84 (LXXIII-LXXXIII): los Romans
8. Ff. 85-96 (LXXXV-LXXXVI): E Déu de tot lur cor
9. Ff. 97-108 (LXXXVII-CVIII): Molt val mays
10. Ff. 109-120 (CIX-CXX): E lo fiyl de alexandri
11. Ff. 121-132 (CXXI-CXXXII): e Déus daràus
12. Ff. 133-144 (CXXXIII-CXLIII): e la sua sentència
13. Ff. 145-156 (CXLV-CLVI): que us amets ensemps
14. Ff. 157-168 (CLVII-CLXVIII): Cant aysò éls
15. Ff. 169-180 (CLXIX-CLXXX): e l'auengeli predicà
16. Ff. 181-192 (CLXXXI-CXCII): Que'l món hoys
17. Ff. 193-204 (CXCIII-CCIII): Man dauant
18. Ff. 205-216 (CCV-CCXVI): lig
19. Ff. 217-228 (CCXVII-CCXXVIII): la mia esperansa

7. No hi ha fragments.

8. (Foliació o paginació) Hi ha numeració antiga de folis en l'angle superior dret de les pàgines *recto* amb xifres romanes vermelles; exclou el foli inicial, sobrevingut; falla en saltar del LXVII al LXVIII, sense que manqui text ni el plec corresponent, el sisè (ff. 61-72 [LX-LXXII]), sigui coix.

9. (Numeració dels plecs) En general, no es veu numeració ni dels plecs ni dels fulls dins ell; però en l'angle inferior esquerre del f. 12r (XI), hom pot veure un 6 en rúbrica, entorn del qual resto amb el dubte de si és una xifra o el traç d'una il·lustració corresponent a la caplletra que ocupa les tres darreres línies del primer corondell; si fos un 6, correspondria realment al full sisè del primer plec.

10. (Filigrana) La filigrana és única i es troba entre els dos corondells: 65 mm de llargada; sembla un floró de flor de lis.

11. (Forats: sistema de perforació) Són visibles entre els dos corondells, a la mateixa altura de la caixa d'escriptura, per la banda superior, i 15 mm més avall del corondell, per la inferior; pròpiament, la caixa d'escriptura assenyala els dos corondells de cada pàgina.

12. (Sistema de ratllat) Diria que la marca fou realitzada mitjançant motlle.

III. (*Contingut literari*)

1. F. 1r-v. *Inc.*: ...Cant dauid entrà en la tenda de saül. XXXXII. *Exp.*: ...Del àngel qui ferí en la host [Sa]ncherib.

Taula incompleta del volum.

a) F. 2a-b. (Ir). E-l nom de [dé]u comensa la bíblia Rimada e en romans. A honor del meu senyor / ihesu xrist nostre saluador... / ...Ne-l lengage cambiar.
[Introducció a les Llegendes bíbliques rimades]

F. 2b (Ir): *De la creació del món. Gènesis...*; f. 3a (II): *De la serp qui enganà eua*; f. 4a (III): *Con Déus gità de paradís adam e eua*; 4v (III): *Con chaïm aucís abel. De la mort de chaïm*; f. 5r (III): *Con adam tramès ceth a paradís*; f. 5v (III): *De la generació de ceth*; F. 6a (V): *Cant déu parlà a noè del duluui e que feés l'archa*; F. 6b (V): *De noè qui exí de l'archa. Dels fylys de Noè*; f. 6c (V): *De nemrot e de la torra de Babel. De la diuisió dels lengatges.* f. 6d (V): *De abram e del manament que Déu li fo.* f. 7a (VI): *De abram, qui entrà en Egipte. Cant abram se partí de loth*; f. 7b (VI): *Cant loth fo pres e deliurat per abram*; f. 7c (VII): *De ymael; e de agar, qui fugia. Déus nuncià abram que engendràs isach*; f. 7d (VI): *De abram qui uolc sacrificar ysach*; f. 8a (VII): *De la destrucció de sodoma*; f. 8b (VII): *De abram qui féu cerquar muyler a son fyl ysach*; f. 8d (VII): *De abram qui pres altra muyler; De rebecha qui ac .ij. fylys ensems. De hesaú qui uenè la sua majoria*; f. 9a (VIII): *De jsach qui anà en gerra. De la benedició de jacob*; f. 8d (VII): *De jacob qui fugí a laban. De la escala que jacob uf*; f. 10a (VIII): *De jacob e de rachel*; f. 10b (VIII): *De laban qui promès la fylya a jacob*; f. 10c (VIII): *De liya que fo liurada a jacob. De jacob qui ac .xij. fylys e una fylya*; f. 10d (VIII): *Cant jacob se partí de laban*; f. 11a (X): *Cant jacob ab l'àngel juytà. De esau qui uen uer jacob*; f. 11b (X): *De emor qui se'n menà dina filla de jacob. De la mort de rachel e de isach*; f. 11c (X): *Dels somnis de jacob. De la uendeció de josep*; f. 11d (X): *Del plor que féu jacob per josep*; f. 12a (XI): *De josep qui fo comprat. De josep e de la muler de son seyor*; f. 12c (XI): *Cant la dona acusà josep. De josep qui enterpretà lo sompni del boteler*; f. 12d (XI): *De josep qui interpretà lo sompni de phafaraó*; f. 13b (XII): *Del Rey qui exalsà josep.* f. 13c (XII): *De jacob qui tramès sos fylys en egipte. Dels frares qui adoraren josep*; f. 14b (XIII): *De jacob qui tramès benjamín en egipte*; f. 14d (XIII): *Cant josep se manifestà a sos frares*; f. 15b (XIII): *Cant jacob uenc a josep en egipte*; f. 15c (XIII): *De la mort de jacob*; f. 15d (XIII): *De la mort de josep.*

Aysí comensa èxodus. El segon libre és escrit / Qui èxodus per tuyt és dit... f. 16a (XV): *De la generació de moysès*; f. 16b (XV): *De la fylya de pharaó que féu nudrir Moysès*; f. 16c (XV): *De Moysès qui entrà en etiopia*; f. 16d (XV): *De Moysès qui auçt l'egipcià*; f. 17a (XVI): *Cant déus aparech a Moysès e-l tramès a pharaó*; f. 17c (XVI): *Del àngel que uolc aucir Moysès e con uench en egipte. De Moysès qui entrà a pharaó*; f. 17d (XVI): *De les plagues del Rey pharaó*; f. 18b (XVII): *De l'ayel de pascha*; f. 18c (XVII): *Dels primers nats e de lur reensó. Del àngel que aucís los primers nats*

de egipte; 18d (XVII): *Con los fiyls de israel exiren de egipte. Cant pharaó morí ab tota sa gent*; f. 19a (XVIII): *De la cansó de Moysès*; f. 19b (XVIII): *De l'aygua que Moysès fou (!) dousa. De la magna e de les codornius*; f. 19c (XVIII): *[De la pe]yra on exí aygua. De la victòria d'amalech*; f. 19d (XVIII): *De jetró qui uenc a Moysès. De moysès qui puyà e-l munt de sinay e dejunà*; f. 20b (XVIII): *Del uedeyl d'aur que adoraren. De Moysès qui trencà les taules*; f. 20c (XVIII): *De moysès qui auia la cara cornuda*; f. 20d (XVIII): *Dels .X. manamens*; f. 21a (XX): *De la nuu qui seguia lo tabernacle*; f. 21b (XX).

Aysí comensa lo libre dels leuites: Lo ters libre és appellat / *Dels leuites, e nomenat...*; f. 21c (XX); f. 21d (XX): *De quals femnes se deuen gardar; De ceyl qui déu blastomà; Del an jubileu*; f. 22a (XXI).

Aysí comensa lo libre dels nombres: Lo quart libre és nomenat / *De nombres e apeylat...*; *Del hom gelós. Del foch que déus los tramès*; f. 22b (XXI): *De maria que tornà lebrosa. De les espies que Moysès tramès*; f. 22d (XXI): *Que nuyl hom no entrà en la terra sinó .ij.. De ceyl qui tallaua lenya el dissapte*; f. 23a (XXII): *De dathan e abiron. De la uergella d'aron qui florí*; f. 23b (XXII): *De la mort de Maria. De la aygua qui contradí d'exir Cant Moysès duptà*; f. 23c (XXII): *De la batayla dels canaus. De les serps agudes*; f. 23d (XXII): *De la uictòria de scon. De la uictòria de oth. De balaan e de la somera*; f. 24c (XXIII): *Del poble que peccà ab les moabites e de la punició de déu*; f. 24d: *De phinees qui aucís los fornicadors. de moysès que regardà la terra de promessió*; f. 25a (XXIII): *De les festes que deuen far*; f. 25c (XXIII): *De la destrucció de madian*.

Aysí comensa deuteronomi: Lo quint deuteronomini és appellat / *Car recomta so qui és passat...*

F. 26a (XXV). *Aysí comensa josuè*: *Cant lo poble ac molt plorat / Per Moysès, qui fo passat...*; f. 26d (XXVI): *De les espies que josuè tramès*; f. 27a (XXVI): *Cant josuè los féu apareylar e que passasen flom jordà*; f. 27b (XXVI): *De l'àngel qui instruí josuè*; f. 27c (XXVI): *De la presó de jerichó. Del ladrunci de achor*; f. 27d (XXVI): *De hay e del alabeament de achor. De achor que alebearen*; f. 28a (XXVII): *De la destrucció de ay. De ceyls de gabaon qui uengren a josuè*; f. 28c (XXVII): *De la batayla de gabaon e del sol qui estec que no se'n intrà*; f. 28d (XXVII): *De la batayla de xxiiij Reys; De josuè qui partí la terra*; f. 29a (XXVIII): *De caleph e de sa fiyla, na axa. Del altar de flom jordà*.

F. 29b (XXVIII). *Assí comensa lo libre dels jutges*: l'altre libre és appellat / *Dels jutges e nomenat...*; f. 29b (XXVIII): *De othoniel*; f. 29c (XXVIII): *De ajor, qui aucís lo Rey de moab*; f. 29d (XXVIII): *De dalbora e de la victòria contra cisata*; f. 30a (XXVIII): *De gedeon e del àngel*; f. 30c (XXVIII): *Del seyal que déus donà a gedeon. Del mandament de gedeon*; f. 30d (XXVIII): *De la gran uençeo que féu Gedeon*; f. 31a (XXX): *De abimalech. De la semblansa dels arbres*; f. 31c (XXX): *De la femna qui aucís abimalech. De jepté e de sa filla*; f. 32a (XXXI): *De sampsó*; f. 32b (XXXI): *De la esposa de sampsó e del leó que aucís*; f. 33a (XXXII): *Del sogre de sampsó*; f. 33b (XXXIII): *De les uolps que sampsó liguà. De sampsó que ligaren e de la templa de l'ase*; f. 33d (XXXII): *De la presó de sampsó*; f. 34b (XXXIII): *De la mort de sampsó*; f. 34c (XXXIII): *De la muler del leuita*; f. 35a (XXXIII): *De la batayla d'israel ab benjamín*.

F. 35b (XXXIII). *Lo primer libre dels Reys*: En ramathaym ac .j. prodom / *Qui elehana auia nom...*; f. 35d (XXXIII): *Dels fiyls de helí. Cant déus aparec a Samuel*.

De la batayla dels philisteus e de la archa que feeren portar; f. 36b (XXXV): De la archa que ls philisteus preseren e se'n portaren; f. 36c (XXXV): De l'archa que'n trameren los philisteus. Dels philisteus que foren uencuts; f. 36d (XXXV): De Samuel qui comanà son loc a sos fiyls; f. 37a (XXXVI): Del poble d'irael que demanà Rey. De les condicions del Rey; f. 37b (XXXVI): De saül qui fo untat Rey; f. 37c (XXXVI): Cant samuel gità sort qui seria Rey; f. 37d (XXXVI): De saül qui uençé n'aàs; f. 38a (XXXVII): Cant saül mès hòmens en les fronteres. De saül qui qui sacrificà sens samuel; f. 38b (XXXVII): De samuel qui reprès saül; f. 38c (XXXVII): De jonatà qui esuay los philisteus. De mandament de saül e de jonathàs que menyà de la mel; f. 38d (XXXVII): De saül qui fo inobedient al mandament de déu; f. 39b (XXXVIII): Cant déus mandà a samuel que untàs dauid en Rey. De la unció de dauiu en Rey; f. 39c (XXXVIII): Del mal esperit qui turmentà Saül. De dauid que sonaua los esturmens; f. 39d (XXXVIII): De la host dels philisteus e del gigant. Del gigant goliàs. De dauid qui uenc a la host; f. 40a (XXXVIII): De dauid qui auçís lo gigant goliàs; f. 40c (XXXVIII): De la amor de dauid e de jonathàs. De la cançó que cantauen dauant saül; f. 40d (XXXVIII): De saül que tramès la lança a dauid. De dauiu qui aucís los philisteus; f. 41a (XXXX): De saül qui mandà que auciesen dauid; f. 41b (XXXX): Cant dauid fogí que sa muler lo'n enuià. Cant dauiu fugí a samuel; f. 41c (XXXX): Car saül uolc aucir jonathàs con lo pregaua de dauiu. Del comiat de dauid e de jonathàs; f. 41d (XXXX): Can dauid fugí a abimalech. Can dauiu fugí al Rey de moab; f. 42 (XXXXI): De saül qui féu auciore tots los preueres. De dauiu qui uençé los philisteus; f. 42b (XXXXI): De dauiu qui taylà del manteyl de saül; f. 42c (XXXXI): Cant dauiu tramès a-n bal; f. 42d (XXXXI): De abagayl muyler de nabal; f. 43a (XXXXII): Cant dauiu entrà en la tenda de Saül; f. 43b (XXXXII): Can dauid fugí al Rey de gech; f. 43c (XXXXII): Cant los philisteus s'aiustaren contra saül. Con los philisteus ne feren tornar dauid; f. 43d (XXXXII): Can dauid vençé ceyls de abimalech; f. 44a (XXXXIII): De la batayla dels philisteus e de la mort de saül e de sos fiyls.

De ceyl qui denuncià la mort de Saül e de sos fiyls a dauid; f. 44c (XXXXIII): Del plant que dauiu féu per Saül; f. 44d (XXXXIII): Cant dauiu uenc en ebron. De abner qui coronà ysbosech fiyl de Saül. De la batayla dels .xii. forts; f. 45a (XXXXIII): De abner que féu pats ab dauid; f. 45b (XXXXIII): De joab qui auçí abner; f. 45c (XXXXIII): Dels traydors qui aucieren ysbosech. De dauid qui fo rey en tot israel; f. 45d (XXXXIII): Cant dauid près la ciutat de jerusalem; f. 46a (XXXXV): De la archa que dauid portà en jerusalem e de la mort de oça; f. 46b (XXXXV): Cant déu li mandà que no edificàs lo temple en jerusalem; f. 46c (XXXXV): De la batayla de adodeçer. De un filòsech que's féu uenir dauid; f. 46d: De amon qui aontà los misatgers de dauid. Cant dauid uençé ceyls de syria e de amon; f. 47a (XXXXVI): De joab qui assetyà rabath; De dauid qui peccà ab besabé; f. 47b (XXXXVI): De dauid qui fou auciore vries e él près besabé per muyler; f. 47c (XXXXVI): Can déu tramès a dauid nathan profeta. Can dauid se humilià; Can lo fiyl de dauid morí per lo peccat de son pare; f. 48a (XXXXVII): De la natiuitat de Salamó; f. 48b (XXXXVII): Can dauid uenc pendre rabach. De amon qui corompé sa germana thamar; f. 48d (XXXXVII): Cant absalon ausís son frare amon; f. 49b (XXXXVIII): De la femna que joab tramès a dauid que perdonà a absalon; f. 49c (XXXXVIII): De absalon qui tornà en jerusalem; f. 49d (XXXXVIII); De dauid qui perdonà absalon. De la belea de absalon e com se leuà contra lo Rey dauid son pare; f. 50a (XXXXVIII): De dauid qui fugí de Jerusalem; f. 50b (XXXXVIII): De Siba; f. 50c (XXXXVIII): De Se-

meyí, qui malest Rey dauid. De chusi, qui uenc a absalon; f. 50d (XXXXVIII): Del consey de achitofel e de chusi; f. 51a (L): De achitofel, qui-s penyà. De absalon qui uenc contra dauid ab grans gens e gran host; f. 51b (L): Car dauid mandà que no au-ciessen absalon. De la batayla on absalon fou uençut e mort; De joab que aucís absalon; f. 51c (L): Del plant que dauid fo per la mort de son fiyl absalon; f. 51d (L): De misibosech. De joab qui auçf amasa; f. 52a (LI): Cant ceyls de abela trameteren lo cap de siba a joab. De gabaonçes que penyaren .vij. fiyls de saül; f. 52b (LI): Cant dauid fou nombrar lo poble. De la profeta que déu tramès a dauid per eleger; f. 52c (LI): De la plaga que déus tramès al poble.

F. 52d (LI). *Lo ters libre dels Reys: Cant tot aysò fo ja passat / Dauiu fo ueyl e anentat...; De abisach; f. 53a (LII): De adonias qui-s uolc leuar Rey. De bessabé qui entrà al Rey dauid; f. 53b (LII): De dauid qui fo untar en Rey son fiyl salamó; f. 53c (LII): De dauid que amonestà Salamó e del testament que féu. Dels leuites que dauid ordonà a seruir lo temple; f. 53d (LII): De la mort de dauid. De adonias qui demanà abissach per muler; f. 54a (LIII): Cant bessabé intrà a son fiyl Salamó e com fou au-ciure son frare adonias. De Salamó qui priuà abiatar; f. 54b (LIII): De Salamó, que féu au-ciure joab pres l'altar. Del mandament que fou a semey e com lo féu au-ciure. De la muler de Salamó; f. 54c (LIII): Can déus dix a Salamó que demandàs so que uolgués; f. 54d (LIII): Del judici de les dues àuols fembres; f. 55a (LIII): De la noblea de la maysó del Rey Salamó, e dels seus menjars; f. 55b (LIII): Del temple de Salamó; f. 55d: Cant déus aparech a Salamó. Del miracle de anxemilla e de la sua mort; f. 56a (LV): De les maysons que Salamó edificà. De les armes de salamó e dels donçeyls que les portauen; f. 56b (LV): De la sauiea de Salamó. De la Regina de sabba que auia nom Sibil-la; f. 56d (LV): De les mulers de Salamó e de les concubines; f. 57a (LVI): Del profeta qui profetà a jeroboam que seria Rey d'iraël. De la mort de Salamó; f. 57b (LVI): De roboam, qui respòs mal al poble. De jeroboam que feeren Rey en irael; f. 57c (LVI): Del Rey d'egipte que raubà lo tresor de jherusalem; f. 57d (LVII): De jeroboam qui fo uedel d'aur que féu adorar; f. 58a (LVII): De abia, Rey de judà. Asa, qui fo fiyl de abia e fo Rey de judà. De nadab Rey d'iraël; f. 58b (LVIII): De zambri; f. 58c: De acap Rey de israel e de helies profeta. De la uídua qui donà a menyar a helies; f. 58d (LVII) De helies qui suscità lo fiyl de la uídua; Cant helies uenc a-cab; f. 59a (LVIII): Del sacrifici que féu helies; f. 59b (LVIII): De helias qui aucís los profetes de baal; f. 59c (LVIII): De la pluya que helias ab déu recaptà. De helias qui fugí e-l desert. Del àngel qui aparech a helias; f. 59d (LVIII): Cant déus aparech a helias e-l munt d'oreb; f. 60a (LVIII): Cant helias apellà heliseu. Del Rey de Síria qui asetyà samaria; f. 60b (LVIII): Del Rey acab qui uençé benadab Rey de Síria. De jeçabel qui féu alebear naboch; f. 61a (LX): De josaphat qui anà ab lo Rey acab contra ramach; f. 61b (LX): De la batayla entre-l (!) tres Reys. De la mort del rey achab.*

F. 61c (LX): *Lo quart libre dels Reys e de la malaltia de ochoçies: Aprés ochozias Rey d'iraël / Qui no era uas déu feçel...; f. 61d (IX): Dels dos prínceps e de .i. que aucís foch del cel. De helias qui puyà e-l cel; f. 62a (LXI): De heliseu qui endolsí l'aygua; f. 62b (LXI); De heliseu qui blastomà .xlii. infans. De heliseu qui multiplicà l'oli; f. 62c (LXI): De heliseu qui donà fiyl a una fembra e murí e pus lo sucità; f. 62d (LXI): Del menyar amargós on heliseu mès farina; f. 63 (LXII): De heliseu qui multiplicà lo pa. De heliseu qui garí naaman; f. 63b (LXII): De giezi qui tornà lebrós. Del ferre qui caech e-l flom; f. 63c (LXII): De ceyls de Syria qui tornaren cechs; f. 63d (LXII): Del setge de samaria e de la gran fam; f. 64a (LXIII): De la profecia de heliseu. Dels le-*

broses qui uengren a les tendes de la host del Rey de syria; f. 64b (LXIII): De jeú qui aucís jezabel; De jeú qui aucís cel qui adorauen baal; f. 64c (LXIII): De atalia qui fou auciore tot lo linatge de jeu, rey d'irael; f. 64d (LXIII): De la mort de zacharia. Del mort que gitaren e-l sepulcre de heliseu. De amasias qui tributà ydumtà; f. 65a (LXIII): Con lo rey d'irael uençé lo rey de judà E destruy lo mur de jerusalem; f. 65b (LXIII): De jeroboam Rey d'irael. De la mort d'amós profeta; f. 65c (LXIII): Del Rey de judà ocias que tornà lebrós. De teglafalasar qui captiuà .ij. trips e mig d'irael; De joathan Rey de judà.

De ysayas profeta; De salmanasar qui pres samaria e tot israel captiuà; f. 66a (LXV): De ezechies Rey de judà. De chernatheib qui tramès rabsaces en jerusalem; f. 66b (LXV): Del àngel qui ferí en la host de cenacherib; f. 66c (LXV): De la malaltia de ecechias e del sol que tornà atràs; f. 66d (LXV): Del Rey de babilònia qui tramès missatges a ecechies Rey de judà; f. 67a (LXVI) De manacés Rey de judà. De la mort de ysaias. Del rey de babilònia qui près manassés Rey de judà; f. 67b (LXVI) De josias rey de judà e dels seus bons fayts; f. 67c (LXVI): De la mort de josies Rey de judà. Dels fiyls de josies Rey de judà;

F. 67d (LXVI). De jeremias profeta; f. 68a (LXVII): De nabugodonosor qui près joachim, Rey de judà; f. 68b (LXVII): De nabugodonosor Rey de babilònia qui tornà en jerusalem. De nabugodonosor qui s'enmenà près joachim Rey de judà. Del Rey sedechias qui nabugodonosor coronà en Rey de judà per son nabet; f. 68c (LXVII): De nabugodonosor qui assetyà jerva.

De nabugodonosor Rey de babilònia q-es leuà del setge de jerusalem; f. 68d (LXVII): De nabugodonosor Rey de babilònia qui assetyà la ciutat de jerusalem. De nabugodonosor Rey de babilònia qui près Jerusalem e-xorbà sedechias Rey de judà; f. 69a (LXVIII): De la destrucció de jerusalem. De ysmael qui aucís godalias e de la mort de jeremias profeta; f. 69b (LXVIII): De nabugodonosor Rey de babilònia qui intrà en egipte. De la mort de ecechiel profeta.

F. 69c (LXVIII). Lo libre de thobies: En neptalim ac .i. prodom / Qui tobies auia nom...; Cant salmanasar captiuà israel; f. 69d (LXVIII): De senacherip e de thobies qui sebolia los morts. De thobies qui sebolia los morts; f. 70a (LXVIII): De thobies qui tornà cech; f. 70b (LXVIII): De la oració de thobies; f. 70c (LXVIII): Del cabrit que anna aportà. De la oració de thobies; f. 70d (LXVIII): De sarra fiyla de raguel e dels .vij. marits que agué. Del missatge que féu retreyr a sarra dels marits Morts; f. 71a (LXX): De la oració de sarra. De thobies que noyria son fiyl; f. 71c (LXX): Dels .x. basans de gabel que-ls ne cobràs. De thobies qui trobà l'àngel en la palça (!); f. 71d (LXX): Del àngel qui entrà a thobies; f. 72a (LXXI): Del plant que faÿa la mare de thobies; f. 72b (LXXI): Del peyx que uolc deuorar thobies. Cant uengren albergar a la maysó de raguel; f. 72d (LXXI): De thobies que demandà per muler sa fila de raguel; f. 73a (LXXII): De raguel qui duptà. Del àngel que dix a raguel que la li donàs; f. 73b (LXXII): Cant thobies près sarra per muler. Del cor del pex que cremà thobies. De thobies qui amostrà sa muyler; f. 73c (LXXII): De Raguel qui féu far .i. sepulcre. De Raguel qui heretà son genre; f. 73d (LXXII): Del àngel qui anà a Gabel; f. 74a (LXXIII): De Gabel qui uenc a thobies. De thobies lo ueyl e del plant que fasia anna. De thobies que se'n uolc anar; f. 74b (LXXIII): De Raguel qui noyrí sa fiyla sarra. Cant thobies se partí de son sogre raguel. De thobies qui-s cuytà e lexà sa muler; f. 74c (LXXIII): De la mayre de thobies qui-l uí uenir. De thobies qui cobrà lo ueer; f. 74d (LXXIII): Cant thobies lausà déu per lo uer. De sarra qui uench. De thobies qui uolc donar lo-

guer a l'àngel qui era anat ab él. Cant l'àngel los preicà e a éls se manifestà; f. 75b (LXXIII): De la mort de thobies. De thobies que se'n tornà a son sogre raguel.

Lo libre de Daniel: Cant nabugodonosor ac degastat / Jerusalem e tot cremat...; f. 75c (LXXIII): De daniel qui no uolia menyar d'aycels menyers del Rey; f. 75d (LXXV): De daniel qui menyaua legums. Del sompni que viu lo Rey; f. 76a (LXXVI): Del Rey qui fasia aucir los sauis. Cant déus reuelà lo sompni del Rey a daniel; f. 76b: Del sompni e de la interpretació; f. 76c: De la interpretació de la uisió de la stàtua d'aur; f. 76d: Del Regne de jesús. Cant lo Rey nabugodonosor exalçà daniel; f. 77a (LXXVII): De la ymaga que fasia adorar nabugodonosor Rey de babilònia. Dels compayons de daniel qui no uolgueren adorar la ymaga; f. 77b: Can lo rey los féu metre en la fornal. Del àngel que déu lur tramès; f. 77c: De la lausor que donaren a déu en totes les cratures; f. 77d: Del Rey que'n ui .iiij. en la fornal e la .i. era semblant a déu. f. 78a: De la uisió del arbre que nabugodonosor ueé; f. 78b: De la interpretació de la uisió del arbre; f. 78c: Cant nabugodonosor tornà bèstia. De daniel qui per la sua oració aydà a nabugodonosor; f. 79a: Cant nabugodonosor tornà hom. De la humilitat de nabugodonosor; De nabugodonosor qui uolc fer Rey daniel; f. 79b: De euilamorach qui donà son pare a menyar a uoltors; f. 79c: De la uisió de .iiij. bèsties que uiu daniel; De la primera bèstia leona; f. 79d: Del Regne dels caldeus; De la segona bèstia ors; f. 80a: Del Regne de pèrsia. De la terça bèstia leopart. Del Regne dels grechs. De la quarta bèstia que era segons los jueus porch senglar. De anticrist; f. 80c: Del antich de dies. Del regne de Roma; f. 80d: De anticrist e del seu poder. De helias e de enoch; f. 81a: Del dia del judici. De la uisió del moltó e del boch; f. 81b: De dari e de alexandri; f. 81c: Del successor de alexandri. Del setge de babilònia; f. 81d: De la escriptura de la mà en la paret; f. 82a: De daniel que reprès lo Rey; f. 82b: La interpretació de la escriptura de la paret. De la presó de babilònia. F. 82c: Dels prínceps qui acusaren daniel; f. 82d: Cant lo Rey dari féu metre daniel e-l lach del (!) leons; f. 83a: Del àngel que deliurà daniel; f. 83b: Dels prínceps que-l Rey darí féu metre e-l lac dels leons. De la profeta (!) de Jeremias dels .LXX. ans. Del dejuni e de la oració de daniel; f. 83c: Del àngel qui uenc a daniel. De les .LXX. setmanes entrò al temps de jhesús; f. 83d: De titus e de uespesià; f. 84a: De la sentència de dari. Del àngel qui aparech a daniel; f. 84b: Del Rey de pèrsia qui aturà l'àngel .XXI. dia. Del regne de alexandri; f. 84c: De anthiocus. De anthiocus que aucís son frayre; f. 84d: Dels Romans qui mandaren a anthiocus que se'n tornàs; f. 85a: De la ydola que anthiocus pausà e-l temple. Del temps de anticrist; f. 85b: De la ystòria de susanna; f. 85c: De la sentència dels jutges. f. 85d: De la oració de susanna; f. 86a: De daniel qui examinà los jutges; f. 86b: Dels jutges que alabearen. De la ystòria de bel; f. 86c: Dels preueres de bel; f. 86d: De daniel que reuelà la falsia dels preueres. De daniel qui destruí la ydola. De la istòria del drach; f. 87a: De daniel qui no uolch adorar lo drach e puy l'aucís; f. 87b: De daniel que meseren e-l lach dels leons. De abacuh qui portà què menyar a daniel e-l lach dels leons. Del àngel qui deliurà daniel e lo Rey féu metre los acusadors de daniel e-l lach dels leons; f. 87c: Explicit daniel.

Esdre. / E de estríages e del sompni que féu: Puy daniel fo per mort finat / En àsia àc .i. Rey presat... f. 87d: De la cadela que aleytà l'enfant. Dels infans que feseren lur Rey de titus; f. 88a: Del Rey qui tramès hosts contra sos enemics. De titus que feeren Rey e puy uencé son auí astriagues; f. 88c: De titus que trobà la sua profecia. De la sentència que titus donà per los jueus; f. 88d: De çorobabel. Con comensaren a edificar lo temple; f. 89a: De les uictòries de citus (!). De cambises; f. 89b: De hermoýdes e de la traició. Dels prínceps qui conegueren la traició; f. 89c: Dels prínceps qui au-

cieren lo Rey. De la fiyla de cambies (!) que feeren Regina e que agués marit per sort e agué darí; f. 89d: Del Rey darí qui molt honrà Zorobabel; f. 90a: Dels .iij. jóuens que dixeren .iij. ueritats; f. 90b: D'aycel qui dix que·l Rey era pus fort; f. 90c: De ceyl qui dix que·l vi era pus fort. De Zorobabel que dix que femna era pus fort, mas sobretot ueritat; 91a: De la sentència que·ls prínceps donaren que zorobabel auia parlat pus sàuiament. De zorobabel qui demandà al Rey que·l temple fos rehedificat. Del Rey que tramès letres per tot son regne que zorobabel edificàs lo temple de jherusalem; f. 91b: De zorobabel qui reedificà lo temple de jherusalem; f. 91c: De esdres qui uenc en jerusalem; f. 91d: De n'ermies qui uenc en jerusalem; f. 92b: De n'ermies qui fou murar jerusalem. Del sacrifici que feeren a déu.

F. 92c: *Lo libre de judich: Cant Citus fo mort, hom graciós, / E·n tota àsia Rey poderós...; De arfaxat qui s'alsà contra nabugodonosor. De nabugodonosor qui uensé arfaxat. De nabugodonosor qui uolc subiugar tota la terra; f. 93a: De holofernes qui anà ab grans hosts. De holofernes qui destruyà la terra; f. 93b: De les ciutats e de les uiles que ab holofernes se sotsmetien; f. 93c: Dels jueus qui s'aparelaren per contrastar a holofernes e a nabugodonosor. De holofernes qui demandà qui eren los jueus; f. 93d: De achior que ligaren al arbre com auia lausats los jueus; f. 94a: Cant holofernes asetyà bethúlia; f. 94b: De achior qui parlà al poble. De la aygua que tolgueren a la ciutat; f. 94c: Del poble qui muria de set. De judich e de la sua uida; f. 94d: Cant judich reptà los preueres de la ciutat; f. 95a: De judich e de la sua oració; f. 95b: De judich qui·s lauà e·s ornà. De la belea de judich; f. 95c: De judich que exí a la host de holofernes; f. 95d: De judich qui amenaren a holofernes. De judich qui parlà ab holofernes; f. 96b: Del conuit que féu holofernes que l'enbriagà; f. 96c: De judich qui aucís holofernes; f. 96d: Cant judich se'n tornà a la ciutat; f. 97a: Del cap de holofernes que penyaren. De uagaó qui trobà mort holofernes; f. 97b: De joachim qui uenc ueser judich. De judich qui anà en jerusalem; f. 97c: Del conuit que féu assuet. De la gran noblea del palays de assuet; f. 97d: De la noblea del uerger. f. 98a: Del Rey qui tramès a uasti que uengués a él; f. 98b: De la Regina qui no uolc anar al Rey; f. 98c: Del consel del Rey; f. 98d: De la sentència que donaren contra la Regina; f. 99a: De les letres que·l Rey enuià per tots sos regnes; f. 99b: Del Rey qui tramès cerquar donzeles.*

F. 99c: *De hester e de la sua belea; f. 99d: De hester qui fo comanada al cambrer del Rey. De hester qui fo liurada al Rey e fo·li graciosa e prè·s·la per muyler; f. 100a: De mardocheu qui denuncià la traició al Rey. Del erguyl de aman; f. 100b: De aman qui acusà los jueus; f. 100c: De les letres que·l Rey tramès per tota sa terra que los jueus fosen morts; f. 100d: De mardocheu qui plorà per la sentència. De hester qui li tramès uestadures. De mardocheu qui tramès al Rey que li aydàs; f. 101a: De hester qui féu preyar déu per si; f. 101b: De hester qui ornada entrà al Rey; f. 101c: De hester qui s'esmortí cant viu lo Rey; Del Rey qui la confortà. De hester qui couidà lo Rey e aman; f. 101d: De hester qui altra ueu los couidà; f. 102a: De aman qui·s clamà de mardocheu. De aman, qui féu fer forques en què penyàs mardocheu; f. 102b: Del Rey qui trobà la lealtat de mardocheu. Del Rey qui féu fer gran honor a mardocheu; f. 102c: Cant aman anà al couit; f. 102d: De hester qui·s clamà de aman. Del Rey qui féu preyar aman; f. 103a: De hester qui féu reuocar la sentència Contra los jueus donada. Forma de les letres de la reuocació; f. 103c: Del sompni de mardocheu. De la festa que feseren en jerusalem; f. 104a: Ò·plicit hester.*

Assí comensen los prouerbis de salamó: Los prouerbis de salamó / Aysí comensen, que él fo....

F. 110b: *Lo libre dels machabeus: En grècia àc .i. senyor / Rey de la terra e mayor...*; f. 110c: *De alexandri. De la batayla de darí e d'alexandri*; f. 110d: *De alexandri qui tramès missatges en jerusalem*; f. 111a: *De la presó de Sur. Dels juseus qui preyaren déu. Cant déu mandà a l'avesque que exís al Rey alexandri*; f. 111b: *Cant lo Rey alexandri descaualcà a l'avesque e adorà Déu*; 111c: *Del Rey alexandri que responé als seus. Del rey alexandri qui sacrificà e-l temple e de la profecia de daniel*; 111d: *De la mort del rey darí e de la batayla. Del Rey alexandri qui enclòs los jueus dins los munts*; f. 112a: *Del Rey alexandri qui uencé porus. De la mort del Rey alexandri*; f. 112b: *De prolomeu socher. De prolomeu philadelsus qui féu treladar la bíblia als .LXXII.*; f. 112c: *Del rey de egipte qui uolc auer la ley dels jueus. Del Rey de egipte qu-enuià missatge al auesque dels jueus*; f. 112d: *Del auesque dels jueus que li tramès jueus en egipte*; f. 113a: *Dels .LXXII. intpretadors. Del Rey anthíocus*; f. 113b: *De anthíocus qui façà robar lo temple e de la mort de heliodorus*; f. 113c: *De anthíocus ephifanies. De anthiocus qui ausís son cuyat*; f. 113d: *De anthíocus qui asetyà alexandria mas los Romans li manaren que se'n partís. De anthíocus que robà lo temple*; f. 114a: *De anthíocus qui pausà e-l temple la ydola de jupiter. Cant anthiocus féu cremar la ley e-ls façà adorar ydoles*; f. 114b: *Dels .vij. fiyls qui auçís ab lur mayre*; f. 114c: *De machacias e de sos fiyls*; f. 114d: *De machacias qui enderrocà la ydola. De la mort de machacias*; f. 115a: *De juda machabeu. De juda qui uençé e aucís apolloni. De juda qui uençé saron e-l aucís*; f. 115b: *De anthíocus qui justà host*; f. 115c: *De juda qui uençé Gorgias e la sua host*; f. 115d: *De juda qui uençé lysias*; f. 116a: *De juda qui purificà lo temple*; f. 116b: *De thimoteu qui assetyà thaman. De juda qui tramès symon en galilea*; f. 116c: *Dels àngels qui defenien juda. De ceyls qui foren morts e de .xij. Mília drachmes d'argent que juda offerí*; f. 116d: *De anthíocus qui anà en pèrsia*; f. 117a: *De anthíocus qui per la gran malaltia se humilià. De la malaltia e de la mort de anthíocus*; f. 117b: *De juda qui uencé anthíocus lo joue*; f. 117c: *De la mort de helezar. Del Rey anthíocus joue qui asetyà jherusalem*; f. 117d: *Cant lo Rey se leuà del setge de jherusalem. De demetri qui ausís lo Rey anthíocus*; f. 118a: *De nichamor qui uolc trayr juda*; 118b: *De juda qui ajustà la sua host. De la uisió de judà*; f. 118c: *De juda qui uençé nichamor e tolc-li lo cap e la mà. De judas qui tramès missatges a Roma*; f. 118d: *De la pats de Roma e dels jueus*; f. 119a: *Del Rey demetri qui tramès bachides contra jherusalem. De juda qui anà contra bachides e les sues gens fogiren-li*; f. 119b: *de la mort de juda machabeu. De jonathàs frayre de judà que leuaren príncep*; f. 119c: *De jonathàs qui aucís los nabacchus. De jonathàs qui uençé bachides. De alchimus qui tornà paralític cant uolia destruir lo temple*; f. 119d: *De alexandri qui uenc contra demetri*; f. 120a: *De alexandri qui tramès corona a jonathà. De alexandri qui aucís demetri*; f. 120b: *De alexandri e del Rey prolomeu qui feren gran honor a jonathà. De jonathà qui uencé appolloni*; f. 120c: *De prolomeu Rey de egipte qui falsament tolgué la terra al Rey alexandri son genre. De prolomeu Rey qui uençé alexandri Rey de Síria e li tolc sa terra*; f. 120d: *De demetri qui tramès en juda a jonathàs. De triphon qui coronà anthíocus en Rey de judà*; f. 121a: *De anthíocus qui féu pats ab jonathà. De jonathàs qui enuià missatges a roma. De tripho qui uolch trair anthíocus*; f. 121b: *De tripho qui près jonathàs ab traició. De Simon qui leuaren príncep con saberén que jonathàs era près. De tripho qui aucís jonathàs e sos fiyls e depuys anthíocus son seyor*; f. 121c: *De symon qui fou pats a ab demetri. De symon qui garní Gaça*; f. 121d: *De simon qui tramès escut d'or a Roma. De anthíocus qui trencà la pats a simon*; f. 122a: *Dels fiyls de simon qui uençeren condobeu. De prolomeu qui*

aucís Simon ab traició; f. 122a: De johan fiyl de Simó qui asetyà prolomeu; f. 122c: Del Rey de Síria qui asetyà jherusalem. De johan qui prè s samaria e la derocà. De aristòbolus qui prè s sa mayre e sos frayres; f. 122d: De la muler de aristòbolus qui acusà antígonus son cuyat e-l féu auciuire; f. 123a: De la traició de la muyler de aristòbolus; De la mort de antígonus e del Rey aristòbolus; f. 123b: De alexandri qui era germà de la muler del Rey aristòbolus que-s coronà en Rey de judea. De la mort de alexandri Rey de judà; f. 123c: De ponpey qui subiugà la terra de judea als romans; f. 123d: De antipater e de sos fiyls. De Juli cèsar. De cèsar qui amà antipater; f. 124a: De anthígonus qui acusà antipater; f. 124b: Del emperador qui fou procurador antipater; De herodes;... Lo testament ueyl auem fenit / Zesu crist ne sia benesit.

F. 124b: Así comensa lo noueyl testament e els euengelis. E aquest euangeli comensa primera de la concepció de sent johan babtista: E-l temps de herodes qui fo senyor / De judea Rey e major...; f. 124d: De la anunciació de la uerge Sancta Maria; f. 124b: De la natiuitat de sent johan babtista. Lo càntich de la uerge Maria: Magnificat anima mea dominum; f. 125c: Del nom de sent Johan babtista; f. 125d: De josep qui uolc lezar la uerge Sancta Maria; f. 126a: De la natiuitat de jhesús; f. 126b: Del àngel qui denuncià als pastors; f. 126c: De la circuncisió de Jhesús. Dels .iij. Reys qui uengren adorar Jhesús; f. 126d: Cant la uerge maria presentà Jhesús al temple; f. 127a: Nunc dimittis seruuum tuum domine; f. 127b: De josep qui fugí ab l'enfant Jhesús e ab la uerge maria en egipte; f. 127c: De la mort dels jnnocens. De herodes qui aucís sos fiyls; f. 128a: De la mort de herodes. De la contesa dels fiyls de herodes. De josep qui se'n uenc estar en galilea; f. 128c: Del emperador qui exilà archelau. De la mort de augost cèsar; f. 128d: De Sent johan babtista qui començà a predicar; f. 129a: De la responsió de sent johan; f. 129b: De Jhesús qui romàs en jerusalem; f. 129c: De ihesús qui fo batiat. De dejuni de jhesús e del demoni qui-l uolc temptar; f. 130a: Del testimoni de sent johan babtista. Cant jhesús comensà d'apellar los dexeables; f. 130b: De jhesús qui mudà aygua en ui a les noçes; f. 130c: De jhesús qui gità del temple los mercaders; f. 130d: De jhesús qui dix a sent Pere que pescàs; f. 131a: De la profecia de ysaya; Cant apellà sent Pere e sent andreu e sent jacme e sent johan; f. 131b: De sent johan babtista qui batiava; f. 131c: De Sent johan qui fo encarcerat. Cant jhesús elegé los .xij. apòstols; f. 133b: Cant jhesús tramès los apòstols predicar e de la regla que-ls donà; f. 134a: De jhesús qui garí .i. lebrós. Del seru del centurió qui era paraliticat; f. 134b: De jhesús qui garí .i. endemoniat; f. 134c: De jhesús qui leuà la febra a la sogra de sent Pere. Del fiyl de la uídua que sucità jhesús. D'aquel qui vulia seguir jhesús e jhesús no u uolc e mandà a .i. altra; f. 135d: De la mar e del uent que féu cessar jhesús. De .ij. endemoniats que garí jhesús; f. 135a: Del paralítich que meseren per lo tet en una casa a jhesús; f. 135b: De la femna samaritana qui uenc poar a la font e jhesús demandà-li a beure; f. 135d: Del fiyl del Rey que Jhesús garí. Cant Sent matheu couidà jhesús en sa maysó; f. 136a: Per què los dexeables no dejunauen. De la fiyla del príncep que sucità jhesús e de la emorona; f. 136b: De dos cechs que il-luminà jhesús. Del endemoniat que era mut que garí jhesús; f. 136c: Del phariseu e de belcebuch; f. 137a: De la magdalena e del frari seu. De martha e de Maria magdalena; f. 137b: De Sent johan babtista qui tramès a jhesús; f. 137c: Dels dexeables qui menjaven espigues de blat en dissapte. De ceyl qui auia la mà secha; f. 137d: De ceyl qui sembrà en diuerses terres; 138a: De ceyl qui auia semnat bon sement. Del gra de la mostayla; f. 138b: Del tresaur amagat. De la peyra preciosa. De la exàuega. Que negun profeta no és honrat en

sa terra; f. 138c: *De la degolació de Sent johan babtista*; f. 138d: *Del miracle que féu jhesús dels .v. pans e dels .ij. peys*; f. 139a: *De jhesús qui anaua sobre l'aygua de la mar. De les paraules que dix jhesús per què molts ne tornaren atrás*; f. 139d: *Dels dexebles qui menjauen ab les mans no lauades*; f. 140a: *De la chananea*; f. 140b: *De .i. hom qui era sort e mut*; f. 140b: *De la probàtica piscina*; f. 140c: *De jhesús qui refrontà los jueus*; f. 140d: *Del miracle dels .v. pans*; f. 141a: *Del cech que garí jhesús*; f. 141b: *De jhesús qui demandà als dexebles qui era. Cant reprès sent Pere de la sua passió*; f. 141c: *De la transfiguració de jhesús*; f. 141d: *Del endemoniat que-ls dexebles no pogeren garir. Del traüt que pagà e del pex*; f. 142a: *Del infant que-ls mostrà e que li fossen semblans*; f. 142b: *Dels phariseus qui murmurauen cant Jhesús menjaua ab los publicans. Del fiyl foil qui-s partí del payre*; f. 146d: *De la correcció del frayre. De ceyls a qui lo seyor perdonà lo deute*; f. 143a: *De la muylar, que nuyl hom no pot laxar*; f. 143b: *De pilat qui aucís molts jueus*; f. 143c: *De la femna qui era corba. De ceyl qui era nat cech*; f. 144a: *Cant jhesús puyà a la festa en jerusalem e molt disputà ab los jueus*; f. 144c: *Dels fariseus qui trameseren missatges qui-l preseren*; f. 144d: *De la fembra adultra*; f. 145a: *Cant jhesús predicà als phariseus*; f. 145b: *De les paraules per què lo uolgueren lapidar*; f. 145d: *De ceyl qui vulia examplar los graners. Dels mandamens e del estament de perfecció*; f. 146a: *De Sent Pere qui tot o auia laxat*; f. 146b: *Del seyor qui uolc comptar ab lo batle*; f. 146c: *De làzer e del ric hom què-s recomta*; f. 146d: *De ceyls qui tramès lauradors a la sua uinya*; f. 145a: *Del ydròpic que garí e de la doctrina que donà als couidans*; f. 145b: *De ceyls que auia couidans e tots s'escusaren*; f. 147d: *Del pastor e de les ouelles*; f. 148a: *Cant jhesús uenc a la festa e-l uolgeren retenir*; f. 148c: *Cant jhesús sucità làzer*; f. 149a: *De cayfàs qui profetizà*; f. 149b: *Dels samaritans qui no-l uolgueren albergar. Dels .x. lebrotes que garí jhesús*; f. 149c: *Can jhesús predix la sua passió. De la mayre dels fiyls de zebedeu*; f. 149d: *Del cech que jhesús il-luminà prés de jerichó. De zacheu*; f. 150a: *De .ij. cecs que jhesús il-luminà fora jerichó. De la cena de betània e de la magdalena*; f. 150b: *Cant jhesús entrà en jerusalem ab rams e ab honor*; f. 150c: *Cant jhesús plorà per jerusalem e profetà la destrucció de jherusalem*; f. 150d: *Cant Jhesús gità del temple ceyls que y comprauen e y uenien*; f. 151a: *Del temple que dix jhesús que edificaria. De la figura que malasi jhesús. De la uídua e del gazofilaçi*; f. 151b: *Del phariseu e del publicà qui estauen e-l temple. De nichodemus*; f. 152a: *Dels lauradors qui aucieren lo fiyl del senyor*; f. 152b: *De la demanda que-ls phariseus feren a jhesús si deuien dar cens al emperador*; f. 152c: *De la demanda que-ls saduceus feren a Jhesús d'una femna qui àc .vij. marits. Vn maestre qui uolc temptar jhesús e jhesús féu-li la comparació del hom nafrat de qui àc cura lo samarità*; f. 152d: *Cant jhesús demandà als phariseus de qui era fiyl crist*; f. 153a: *Cant jhesús predicà contra los fayts dels preueres e dels phariseus*; f. 153c: *Cant jhesús profetà de la destrucció de jerusalem. Dels se-yals qui deuen uenir e-l món cant fenirà*; f. 153d: *De la tribulació de anticrist e del dia del judici*; f. 154a: *Del dia del juy general*; f. 154c: *De la semblansa de les .x. uererges (!). De la semblansa d'aycel qui comanà sos diners*; f. 155a: *De la pascha e can judas lo uenè*; f. 155b: *De la cena que féu ab los apòstols. Dels peus que lauà als apòstols*; f. 155c: *Cant sanctificà lo seu cors Jhesús*; f. 156a: *Del sermó de la cena*; f. 157d: *Cant preya el pare per los apòstols*; f. 158b: *Cant anà aorar ab .iij. apòstols*; f. 158c: *Cant preseren jhesús e judas lo besà e-l liurà als jueus*; f. 159a: *Cant lo amenaren a anna. Cant Sent Pere negà Jhesús*; f. 159b: *Cant qnna enuià jhesús a chayfàs pres e liat*; f. 159d: *Cant lo liuraren a pilat*; f. 162a: *Cant Jhesús espolià infern e-n gità los*

sants pares. De la resurrecció de Jhesús; f. 162c: De la primera aparació; f. 162d: De la segona aparació; f. 163a: La terça aparació; La quarta aparació; f. 163c: La quinta aparació; f. 163d: De la sisena aparació; De la setena aparació; f. 164b: De la vuytèna aparació; f. 164c: Cant los mandà que batiassen. Cant se'n puyà e-l cel. Cantes uets jhesús aparech ans de la ascensió.

F. 164d: Cant jhesús se'n puyà e-l cel; f. 165a: Dels àngels qui aparagueren als dexebles. De la elecció de Sent Mathia; f. 165b: Del aueniment del sant esperit; f. 165c: De la predicació de Sent Pere; f. 165d: De Sent Pere qui treamília ne conuertí; f. 166a: Del rancayós que Sent Pere garí; f. 166b: Cant preseren sent Pere e sent Johan. Dels preueres qui-ls demandaren del miracle; f. 166c: Dels preueres qui-ls mandaren que no preïcassen; f. 166d: De les gràcies que feren a déu los apòstols. De la caritat e de la cumunitat que era entre-ls fésels; f. 167a: De anania e de la sua mort. De saphira e de la sua mort; f. 167b: De la ombra de Sent Pere qui garia los malalts. Del àngel qui trasc los apòstols de la presó; f. 167d: Del conseyl de Gamabel. De la elecció dels .vij. diachas; f. 168a: De Sent esteue e de la sua disputació; f. 168b: De la scusació de Sent esteue; f. 168d: De Sent esteue qui viu lo cel obert e viu Jhesús. Cant lapidaren Sent esteua; f. 169a: De la malítia de Sent Paul. De Sent Phelip diacha qui conuertí samaria; f. 169b: De Simon machus. De Sent Pere e de Sent johan qui uengueren en samaria. De Simon macus qui uolc comprar lo do del sant esperit; f. 169c: De Sent phelip qui conuertí lo eunuchus; f. 169d: De Sent paul qui perseguia los crestians; f. 170a: De Jhesús qui aparech a Sent Paul; f. 170b: De anania que déus tramès a sent paul. De anania que batià sent Paul; f. 170c: Cant uolgueren auciore sent paul e l'asogaren per lo mur. Cant sent paul venc als apòstols; f. 170d: De sent Pere qui garí .i. hom pariltíich. De Sent Pere qui sucità tabita; f. 171a: Del àngel qui uenc a corneli; f. 171b: De la uisió que viu Sent Pere e-l cel. Dels missatges de corneli que uengren a Sent Pere; f. 171c: De Sent Pere qui anà a corneli; f. 171d: De Sent Pere qui bateyà e predicà corneli. Cant represeren sent Pere car menyaua ab los gentils; f. 172a: De barnabà qui predicà en anthioxia. De sent paul qui uenc a anthioxia. De herodes agripa; f. 172c: Del emperador qui encarcerà herodes. De tiberi que féu Gay emperador; f. 172d: De Gay que féu herodes Rey de judea. De Gay qui fasia adorar la sua ymaga; f. 173a: Dels sanadors qui feren auciore Gay. Del herodes Rey de judà que féu auciore Sent jacme frare de sent Johan e féu encarcerar Sent Pere; f. 173b: Del àngel qui deliurà Sent Pere del càrcer. f. 173c: De Sent Pere qui uenc a la casa de march. De herodes qui uolc auciore los caualers qui guardauen Sent Pere; f. 173d: De la mort de herodes. De Sent Paul e de Sent barnabé; f. 174a: Del encantador que sent paul fou tornar cech; f. 174b: Cant los gitaren de antioxia. De Sent paul qui garí .i. contret; f. 174c: Cant alabearen Sent Paul. Dels jueus qui reptaren Sent Paul de la circunsisió; f. 174d: De les letres que-ls apòstols tremeseren sobra la circuncisió; f. 175a: De la kadirà d'anthioxia on Sent Pere fo puyat. De Sent paul qui-s partí de sent barnabàs; f. 175b: De Sent Paul qui féu bisbe thimoteu. De Sent paul qui garí la phitonissa; f. 175c: Cant déus deliurà Sent paul de la presó; f. 175d: Cant l'agueren gitat de les ciutats; f. 176a: De Sent paul qui predicà lo déu no conegut. De la ara del déu no conegut; f. 176b: De dionisi que guarí lo sech; f. 176c: Del príncep de la sinagoga que bateyà. Del jueu que àguila bateyà; f. 176d: De Sent paul qui posà les mans sobre alguns. Dels exorcistes e del demoni qui-ls ferí; f. 177a: Del argenter de èpheso e de na diana. Del mort que Sent paul ressucità; f. 177b: Dels profetes que dixeren a sent paul que no anàs en Jerusalem; f. 177c: De sent paul qui uenc en jherusalem; f. 178a: De Sent paul qui

fo açotat e ferit; f. 178b: De Sent Paul que dix que era phariseu. De jhesús qui apa-rech a sent paul. Dels jueus qui juraren que auciriuen sent paul; f. 178c: De la acusa-ció de sent paul denant fèlix. Cant sent paul s'apellà a l'emperador de Roma; f. 178d: De agrippa Rey herodes qui parlà ab sent paul; f. 179a: De Sent paul que trameseren en Roma; f. 179b: De la tempestat que agueren en la mar; f. 179c: De la uibra que fiblà sent paul. De sent paul qui entrà en Roma; f. 179d: De la disputació de sent Pere e de simon magus; f. 180a: De la mort de Simon magus. f. 180b: De la mort de Sent Pere e de Sent Paul; f. 180c: De sent berthomeu e de la sua mort; f. 180d: De sent matheu e de la sua mort; f. 181a: De Simon e de judà e de la lur mort; f. 181b: De sent andreu e de la sua mort; f. 181c: De Sent thomàs e de la sua mort; f. 182b: De Sent Phelip e de Sent jacme son germà. De Sent Johan apòstol e auangelista; f. 183b: De sent mathia apòstol e de la sua mort. Aquest libre és fenit, beneij t sia jhesu xrist; Amen.

Incipit apocalipsi: Apocalipsi que déus reuelà / A sent johan euangelista que molt amà... Exp.: f. 191c: ...La gràcia de Jhesús qui és saluador / Sia ab tots uós e nostre redemptor. Amén

[III.1]

b) Ff. 191c-194a: *De judes escarioth e de la sua uida*

Inc.: Ara uos vuyl dir e comtar / De judes sa uida e son afar / Alscuns dien que judes fo / Prop besers, d'un logar bo, / Escarioth és apellat / Mas certament él fo nat / En jerusalem la çitutat... Exp.: ...Que-ls à gitats en captiuitats / De la qual nuyl temps no seran deliurats.

c) Ff. 194a-d: *De pilat e de la sua uida e de la sua Mort*

Inc.: Deuets saber que fo .i. Rey / Tus auia nom en sa ley... Exp.: ...Pilat uolgué alongament / Que jhesu xrist anàs quirent.

d) Ff. 194d-196b. *De la uerònica com uenc a Roma*

Inc.: L'escuder .i. jorn s' Janet deportar / E uerònica ua encontrar... Exp.: ...Cant él consentí en la mort / De ihesu xrist qui l'à pres a tort.

e) Ff. 196b-198c: *De uespeshià Rey de Galícia que anà asetyar la ciutat de jerusalem*

Inc.: Deuets saber que fo un Rey / Lo pus ualent de nuyla ley... Exp.: ...Qual ga-sardó àn e àn aüt / Cant jhesú xrist agren pendut.

f) Ff. 198c-200b: *Dels diners on fo uenut jhesú xrist*

Inc.: Deuets saber que-ls diners hon fo uenuts / Jhesu xrist per judes desastrucs... / ...Dels claus feu so que auets ausit / E enaxí és per cert escrit.

2. Autor (i traductor) de les *Llegendes bíbliques rimades*, desconegut(s); traductor del *Saltiri*, Romeu Sabruguera.

3. Sobre la història bíblica en rims, vegeu les quatre primeres notes; també sobre Romeu Sabruguera. Crec, però, que una anàlisi acurada de la llengua demostraria amb certesa si les *Llegendes bíbliques rimades* i el salteri són de la mateixa mà. He tingut la impressió que hi ha elements de les *Llegendes* que assenyalen vers Occitània (per exemple, el fet de recordar que algú afirmava que Judes Iscariot havia nascut a Besers; però aquesta indicació també podia ésser una sageta contra Besers llançada des de Perpinyà), o la repetició de la paraula ,avesque'; però només són indicis que demanarien una anàlisi a fons.

4. Edicions parcials de la història bíblica: vegeu les indicacions contingudes en les quatre primeres notes.

Edicions del *Saltiri* de Romeu Sabrugera: vegeu la meua *Aportació al tema de les traduccions bíbliques catalanes medievals*, dins *Revista Catalana de Teologia* III (1978) 17-98, i Armand Puig i Tàrrach, *La Bíblia a Catalunya, València i les Illes fins al segle XV*, Tarragona, Institut Superior de Ciències Religioses «Sant Fructuós», 1997, pp. 17-29.

IV. (*Esriptura*)

1. (Caixa d'escriptura) 156 x 205 mm; 22 + 70 + 7 + 68 + 47 x 33 + 209 + 56.
2. (Tipus de ratllat) Dos corondells, amb 7 mm de separació; 36 línies al f. 134a, 35 al f. 134b; 5 mm de ratlla horitzontal a ratlla horitzontal, dels quals 3 són en blanc.
3. (Tipus de lletra i mans) Mà única. Gòtica minúscula textual poc tècnica.
4. (Reclams) Horitzontals.
5. (Decoració) Caplletres on alternen les tintes vermella i blava, jeràrquicament decorades amb arabescs d'ambdós colors. Rúbriques de títols i subtítols en vermell; també en rúbrica les paraules-resum del marge superior de les pàgines.
6. (Notacions musicals) No n'hi ha.
7. (Segells i timbres) Segell de la Biblioteca Colombina als ff. 1r i 1r.
8. (Fragments) No n'hi ha.
9. (Copistes) Copista únic per a tot el cos del volum: és un altre el de la taula fragmentària inicial de les rúbriques de l'actual f. 1a-d, clarament posterior i menys tècnica que la del cos del volum, però almenys de la segona meitat del segle XIV.
10. (Revisions i correccions) De mà del copista o molt semblant hi ha correccions mínimes, sovint entre línies, en els folis 36/XXXVb, línia 9 del final de columna; 38/XXXVIIId, línia 1; 41/XXXXa, línia 5; 47/XXXVIa, línia 17; LX-VIIa, línia 6; LXXVIIIa, línia 18. Una mà molt talpera ha deixat rastre en els folis XXIr i CVIIc; aquesta darrera intervenció és important, car completa un rodolí que el copista havia deixat coix: «En honta del payre no-t vuyles alegrar» (text del copista) / «ne en sele de ta mayra atratal no vuyles far» (text de la segona mà en el marge inferior); això demostra que el nostre text depenia d'un altre més primitiu.
11. (Signatures anteriors) N. 15 (al lloç); L. J. Tab. 136. N.º. 75 (en l'actual f. 1r, escrita amb mà del segle XVIII?).
12. (Notícies històriques) No hi ha indicacions d'aquesta naturalesa en el mateix volum, fora de la dedicatòria a Marquesa de Cabrera, comtessa d'Empúries, vivent encara l'any 1327; les altres han estat aplegades per Jaume Massó i Torrents, *Repertori...* (citada en la nota 3), 360-361.

V. (*Conclusió*):

1. (Estat de conservació) Bon estat de conservació, tot i que per la part del llom hi ha restes d'humitat que de vegades fan la lectura difícil i en algun cas impossible; també hi ha taques en algunes pàgines. Recentment restaurat.

2. (Datació) La lletra no presenta cap element de bastardia; tampoc la del foli inicial de taula, tot i ésser posterior. Diria que és dels primers decennis de la segona meitat del segle XIV.

3. (Origen) Zona de català oriental. El text assenyala vers la casa comtal d'Empúries.

4. (Propietaris i procedència) De Fernando Colón a la Catedral de Sevilla.

TRANSCRIPCIÓ DE FRAGMENTS

1. *Mostra de fragments de les Llegendes bíbliques rimades*

Ff. 80b-81a. *De la quarta bèstia que era, segons los jueus, porch senglar*

La quarta bèstia no és nomenada
 Mas era fort terrible, maluada.
 Daniel no la uolc nomenar
 Perquè tot hom puxa pensar
 Que la pus forts que sia
 E la pus terrible, sens falia:
 De ferre auia les dens,
 Temor fasia a totes gens:
 Tot quant trobaua, tot o menyaua,
 Ab los peus l'altre degastaua.

De anticrist

Dets corns auia e .x. caps
 De .x. corones coronats,
 Dels .x. corns nasch .i. corn petit,
 Qui depuys fo mal e ardit,
 Car dels .x. corns, .ijj. n'arencà
 E tots los altres subjugà:
 Vuyls e boca d'ome auia
 E parlaua so que-s vulia
 E si meteix fortment lausaua
 E tots los altres ahontaua. [f. f. 80c]
 Gran poder àc de mal a far
 Mays com no poria recomtar;
 Los sans de déu faja aucir
 Can los podia conseguir.

Lo seu poder dura un temps
E dos temps e mig de temps

Del antich de dies

Tro .i. antich de dies deuallà
E'n vna bela kadira se pausà
E lo uestiment seu
Era pus blanch que nuyla neu,
Los cabeyls lana semblauen
Qi molt fortment l'aparensauen;
De la sua cara .i. flom exia
De foc, que molt fortment curria.
.X. uegades .C. Mília àngels li ministrauen
E'nsems dauant li estauen
Lo judici puy fo apareylat
E lo libre de cascú manifestat.
Puy a la bèstia tolc lo poder
E ausí-s-la tantost per uer.
Aprés del cel és deualat
Fiyl del hom e és-se acostat
Al antich de dies, que li donà
Poder e-l regne li confirmà.
Cesta visió daniel demandà
Al àngel, qui bé la esplanà.

Del regne de Roma

Per la quarta bèstia és demostrat
Lo Regne de roma e figurat:
Qui enfortidament senyoreyarà
Nuyl regne no li és comparat,
On per neguna cosa no és figurat [f. 80d]
Car tot [l]o món a si subjugà
E lonc de temps senyorayà
.x. corns que auia que auia (!) coronats
.x. regnes són a nós mostrats,
En què l'emperi de Roma se partirà
Car anticrist venir deurà.

De anticrist e del seu poder

Per lo corn petit que d'èls és nat
Anticrist és demostrat
Qui en babilònia nexerà
Femna d'ome lo concebrà
Mas demonis lo nudriran

E de mal esperit lo conpliran
 Aqests .iii. corns derrocarà
 Car .iiij. Reys destruyrà
 De Àfrica e de Egipte e de-thiopia
 E los tolrà la senyoria.
 Los altres .vij. regnes li obeyran
 E per senyor lur lo pendran;
 Per los vyls és demostrada
 La sciència que aurà, maluada
 De nigromícia, ab què farà
 Molts miracles e engaliarà
 Ab la bocha él parlarà
 E fiyl de déu se mostrarà;
 La sua kadirá pausarà
 E'l temple de Salamó e dirà
 Que él és Déu que deuen adorar
 E mesies qui·ls deu deliurar:
 Per què, tots los jueus se acostaran
 E con a déu l'adoraran.

De helias e de enoch

Aprés helies e enoch auciuà
 Que de paradís terrenal déus trametrà.
 Mas aprés .iiij. jorns suscitaran
 E públicament predicaran [f. 81a]
 E lo seu poder durarà
 Tres ans e mig, que no falirà

Del dia del judici

Puy en munt oliuet se'n puyarà,
 On foc del cel lo cremarà:
 Enaprés, quant a Déu plaurà,
 Jesucrist en l'èr jutyar uendrà.
 Les consciències de tots se obriran,
 Segons lurs mèrits tuyt pendran.
 Per lo flom del foc qui li exia
 De la cara foc corria
 La sentència és demostrada
 Qui sopterament serà donada;
 Puy lo fiyl al payre és uengut
 E son regne à resebut.

2. Els tres fragments evangèlics

[I]. Ff. 200a-201a: *Aquest euangeli se diu en lo dia de nadal e en lo dia de santa Maria de satembra*

Lo libre de la generació de ihesu xrist fiyl de déu uiu, fiyl de abraam engenrà isach, isach engenrà jacob, jacob engenrà juda e sos frares, judas engenrà phares e zaram de tamar; phares engenrà esrom, Esrom engenrà Aram, aram engenrà aminadab, aminadab engenrà nason, Nason engenrà salmon, Salmon engenrà booz de rap, booz engenrà obeth de ruth, obeth engenrà jessè, jessè engenrà dauid Rey d'irael, Dauid engenrà Salamon de la muler qui fo d'uries, Salamon engenrà roboam, Roboam engenrà asa, Asa engenrà josaphat, josaphat engenrà joram, joram engenrà ocies, Ocies engenrà joathan, joathan engenrà acham, acham engenrà ezechies, ezechies engenrà manassés, Manassés engenrà amon, amon engenrà josies, josies engenrà jechonies e sos frares en la transmigratió de babilònia. E après la transmigratió de babilònia, jeconies engenrà salatiel, Salatiel engenrà jorobabel, jorobabel engenrà abiud, abiud engenrà eliachim, eliachim engenrà azor, azor engenrà sadoch, Sadoch engenrà achim, achim engenrà eliud, Eliud engenrà eleazar, Eleazar engenrà nacham, Nacham engenrà Jacob, jacob engenrà josep, josep espòs de Maria, de la qual nasqué Jhesu, e és nomenat Xrist.

[II]. *Aquest euangeli se diu la uigília de nadal [f. 200d]*

Doncs totes les generacions de abraam tro a dauid són .xiiij.; e de dauid tro a la generatió de babilònia .xiiij. generacions. E de la transmigratió de babilònia tro a jhesu xrist, .xiiij. generacions. E la generatió de jhesu xrist era aquesta: com la mare de jhesu xrist fos esposada, so és maria, a josep, enans qu'els s'ajustasen, éla auia concebut del sant esperit. E josep, con él ó conech, no la uolc liurar a mort, él la uolia laxar anar amagadament; e dementre qu'él pensaua en assò, l'àngel de nostre seyor li aparech en somnis, dién: Josep, fiyl de dauid, no ages paor de pendre Maria ta muler, car so que éla à, concebut de sant esperit; éla enfantarà .i. fiyl e nomenarà lo seu nom jhesús, cor él saluarà lo seu poble de lurs peccats; e tot asò fo fet per complir la paraula de déu que él dix per la profeta: la uerge concebrà e enfantarà .i. fiyl e aurà nom emanuel, so és a dir, déu sia ab nós. E josep, can fo leuat del sompni, féu-ho axí com li auia comanat l'àngel de nostre seyor e prèns sa muler, e no la conech; e cant éla àc enfantat, nomena'l jhesús.

[III]. *Comensa l'auengeli de sent johan; e lig-se lo dia de nadal a la missa mayor*

Al comensament era déu, e-l fiyl de Déu era ab déu e él era déu; e assò era en déu al comensament. Él fou tot quant és e res no és tengut menys d'él. So que en él és uida e la uida és claredat e lum dels hòmens. Aquesta claredat resplandex en tene-[f. 201a]-bres E les tenebres no-s sobrepreseren. Déu tramès .i. hom qui auia nom johan. Aquest uenc per portar testimoni Al fiyl de déu, qui és uer lum, E per so que tots lo creguessen per él. Él non era pus lum, Mas uenc per testimoni del lum. Lo fiyl de déu era uerbum que alumena tot hom qui uen en aquest món. Él era en est món e él fo lo món E-l món no-l conech. Él uenc en lo seu propri e los seus no-l reeberen. Mas a él donà gràcia e poder a tots aquels qui-l reeberen en què fossen fiyl de Déu, Qui eren e-l seu nom. E no uiuen segons los maluats adelicaments carnals d'aquest món, Mas segons

déu. E·l fiyl de déu près carn humana e habità enfre nos. Nos vim la sua glòria presèn·tia axí com d'aquel qui és uer fiyl de déu, ple de gràcia e de ueritat.

3. *Mostra del salteri*

Ff. 202a-228b: *En nom de nostre senyor jhesú xrist e de la uerge madona Santa Maria mare sua: assí comensa lo saltiri, lo qual transladat fo de latí en romans per frare Romeu saburgera, maestre en theologia en l'orde de Sent domingo.*

· Assí comensa la sua primera fèria. Beatus uir.

Inc.: Benauyrat és l'om qui no anà en lo conseyl de mals hòmens, e no ha estat en la carrera de peccadors e en cadira de pestilència no ha segut... *Exp.*: ...al senyor molt ab la mia bocha e enmig de molts loaré eyl. Qui està a les dretes del pobra qu·él fassa saül dels perseguïdors la lur ànima.

Totes les fèries són esplegadas. Beneÿt sia lo nom de nostre senyor jhesuxrist e de la uerge madona Sancta maria, amén

F. 228b-d (text incomplet): *Assí comense (!) los Salms uesprals*

Dixit dominus domino meo .C.IX

Dix lo senyor a mon senyor: aciu·ta a la mia part dreita. Entrò que yo pos los teus enamics per banch de sots los teus peus. Déus tremetrà de syon uerga de la tua uertut a senyoreyar enmig de tos enamics. Tu est comensament en lo dia de la tua uirtut e yo t'è engenrat en la clardà dels sants abans del estell del uentra. Lo senyor jurà e ja no se'n penidrà, que tu est preuera per tostemp segons l'ordonament de melchisedech. Lo senyor és a la tua part dreita e à trencats los Reys el dia de la sua ira. Jutgarà enfra les nacions e omplirà les ruïnes e trencarà lo cap a molts en la terra. En la carrera bourà del torrent, per assò honrarà son cap.

Confitebor tibi, domine. CX salms.

Confessar·m'è a tu senyor, en tot lo meu cor, en lo consili dels hòmens justs. Grans són les obres del senyor e agensades a totes les sues uolentats. Confessió e riquesesch són la sua [f. 228c] ombra e la justícia sua està per tostemp. Remembransa ha feta de les sues maraueyles e·l senyor misericordiós e mercener à dada uianda a sos temens. Tots temp serà menbrant del seu testament e farà saber al seu pobla la uertut de les sues obres; per tal qe·ls do la heretat de les gens; de ueritat e juy són les obres de les sues mans. Tots los seus manaments són fesels e conformats per tostemp e fets en ueritat e en egualtat. Lo senyor ha tramesa reemsó al seu pobla e ha manat per tostemp lo seu manament. Lo seu nom és sant e tarríbla, comensament de sauiea és temor de déu. Enteniment bon àn tots aquells qui·l fan e la sua laor està per tostemp.

Beatus uir qui timet dominum. Lo CXI

Benauyrat és l'om qui tem lo senyor déu e posarà la sua uolentat en los seus manaments. La sement del poderós serà en la terra e la generació dels homes dreturers

serà beneyta per tostemps. Glòries e riqueses són en la sua casa e la sua justícia està per tostemps. La lum és nada als hòmens dreturés en loch tenebrós, lo misericordiós e-l just e-l mercener. Alegra serà l'om qui ha mercè e presta e ordona les sues paraules en juy, cor nuyltemps no serà arancat. Lo just serà en memòria perpetual e no aurà paor de mal noueyl. Lo senyor és apareylat d'auer esperansa en déu, e-l seu cor és confortat e no falrà entrò que aja menys preats sos enamics. Alargajat e donat a [f. 228c] pobres, e la sua justícia està per tostemps, e-l seu cor serà exalsat en glòria. Vou (!) rahó lo peccador e serà trist e despagat e en fremirà ab les sues dens e estabuir-s'à, e-l desig dels peccadors se perdrà.

Laudate pueri dominum. Lo CXII salms

Enfans loats déu e loats lo nom de déu. Loats lo nom de déu e-l nom de déu sia beneyt ara e tots temps. De sol ixent tro al sol ponent fa a loar lo nom de déu. Alt és lo senyor sobre totes les gens e la sua glòria sobre ls cels. Qui és axí con lo déu nostre qui abita en alt e-s pren guarda de les coses humils en lo cel e en la terra. Leua de la terra lo freturós e del fems herege lo pobra. Per tal que-l aloch ab los prínceps del seu pobla. Qui fas estar en l'auberch la exorca, alegra i mara de fiyls.

In exitu israel de egipto. Lo .cxiiij. salm

En la exida que féu israel de egipta e la casa de jacob del pobla barbaresch. La gent juhia és feta sanctificació sua e israel lo seu poder. La mar guardà e fugí e jordan tornà atràs. Les muntayes s'alegraren axí con a moltons, e-ls coyls axí com a ayels d'oueyles. Què às tu, mar, qui est fuyta, e tu jordan, qui est tornat atràs. Els munts uos sots alegrats axí com a moltons, e-ls coils axí com a oueyles. Per la fas del senyor és moguda la terra, per la fas de déu de jacob. Qui ha girada la péra en estayn d'aygues e la rocha en fons d'aygues. No a nós, senyor, no a nós, mas dóna glòria al teu nom. Sobra la tua misericòrdia e la tua ueritat é posada [la mia esperansa]... (*caetera desiderantur*).

Josep PERARNAU I ESPELT

Diputació, 231

E-08007 BARCELONA

Summary

Several authors have referred to, or have copied fragments from, what they call the 'Bible from Seville'. However, a global view of the volume and of its content was not yet available. This article describes the book, unfortunately incomplete, and outlines all its fragments. The *Rhymed Biblical Legends*, which occupy the major part of the volume, are accompanied by other biblical texts, among which the Catalan translation of the Psalms by Romeu Sabruquera deserves special mention.